

Ålderdomliga ord och uttryck i krönikespelet ”Ur nattomhöljda tider”

Scen	Ord som förekommer	Ungefärlig förklaring	Förekommer i meningen....
1	framom	framför	<i>Din dag är blott en strimma som lyser blek och matt – se framom henne dimma och bakom henne natt”</i>
1	pilgrim	en som gjort en vallfärd	<i>Generation efter generation har trampat denna mark invid Domkyrkan: kungar och drottningar, biskopar, präster, professorer och studenter, pilgrimer, borgare, bönder och marknadsfolk</i>
2	han ärnar sig	han tänker /göra något /	<i>Han ärnar sig hit upp till berget i Aros centrum. hit upp till berget i Aros centrum.</i>
2	umbäranden	svårigheter	<i>De är trasigt klädda och märkta av svält och umbäranden, de lämnar sina ringa skatter vid Frejs fötter och det blir bara en liten oansenlig hög.</i>
2	undersåtar	medborgare, underlydande	<i>Frejs undersåtar i Östra Aros börjar samlas och de föses fram till kungen av fogdarna.</i>
2	skarprättare knekt	bödel soldat	<i>Kung Frej låter kalla på sin skarprättare och hans knektar bär fram en stupstock.</i>
2	få företräde	be att få träffa	<i>Disa är dotter till en av landets rådsherrar och för en tid sedan bad hon kungen att få företräde för att ge honom ett råd till bot för landets nöd.</i>
2	ny och nedan	olika faser av månen	<i>Disa skulle komma varken åkande eller ridande, gående eller seglande, varken klädd eller oklädd, varken dag eller natt, varken i ny eller nedan.</i>
3	bonad	väggprydnad av tyg	<i>Till Distingsmarknaden samlas folk för att hålla marknad med skinn och verktyg, silver, vapen prydnadsföremål och handvävda bonader.</i>
3	dväljs	göms	<i>En drake har slingrat sig runt ett torn, där det dväljs en fången prinsessa.</i>
4	varsko	varna	<i>Det är kungens egen page, som tänker varsko honom.</i>
4	reliker	skelettdelar från ett helgon	<i>Underverk har sedan länge förknippats med Eriks namn och folk vallfärdar hit till hans reliker.</i>
4	legend	mycket gammal saga	<i>Vi börjar närma oss den historiska verkligheten, men först måste vi lyssna på en legend.</i>
5	härold kungörelse	budbärare meddelande	<i>Det är en vacker majdag år 1286, en kunglig härold rider in i staden överlämnar till ärkebiskopen en märklig kungörelse på latin.</i>
5	skrivare	sekreterare	<i>Biskopens skrivare uttyder budskapet för den nyfikna folkmassan.</i>
6	dryfta	samtala om	<i>Ärkebiskopen tar med sig arkitekterna in till sina ämbetsrum för att närmare dryfta den nya katedralen</i>
7	namnkunnig	berömd	<i>Idag är deras lilla dotter Birgitta med dem – hon som en gång ska bli Sveriges namnkunnigaste kvinna.</i>
8	kräkla	biskopsstav	<i>När processionen för tredje gången kommer fram till kyrkporten, slår ärkebiskopen med sin kräkla mot den, portarna öppnas och nu kan den stora processionen gå in i kyrkan.</i>

9	studium generale	studieort	<i>Han har utverkat ett påvebrev om ett ”studium generale” i Uppsala.</i>
10	allmogen	bönderna	<i>Han bereder sig att tala till allmogen på kyrkbacken.</i>
11	högborne	född i hög samhällsklass	<i>Året är 1561 och idag blir den stormäktige högborne furste och herre Erik XIV smord och kallad Sveriges konung.</i>
11	stånkor	byttor, skålar	<i>Man bär fram stånkor med smör, spett med brödkakor, pastejer och gula ostar.</i>
11	kostbara	dyra	<i>Kungen har ända från utlandet hämtat kostbara kläder, vapen, prydnader och hela kistor fulla med pärlor.</i>
11	gästbud	fest, party	<i>Nu följer ett stort gästbud här utanför kyrkan för allt folket och för konungens inbjudna gäster</i>
13	är vordet	har blivit	<i>De utropar med Nicolaus Botniensis ord ”Nu är Sverige vordet en man, och alla hava vi en herre och en Gud”.</i>
14	djäknar	skolpojkar	<i>Djäknar och skolpiltar ses ständigt runt kyrkan.</i>
15	knappa omständigheter	som är fattiga	<i>Han har också instiftat stipendier för särskilt flitiga och duktiga studenter i knappa omständigheter.</i>
15	forne donator	före detta sponsor, givare	<i>Kungens forne lärare – Johan Skytte – vill också vara en givmild donator.</i>
18	podager	gikt, ont i foten	<i>Här ute tar Linné sin smultronkur som tycks bota hans podager.</i>
18	examinerar	undersöker	<i>Här examinerar han en blomma.</i>
18	hövise	artig	<i>Han står mellan bugande korgossar och hövise damer och herrar inför altaret i kyrkan.</i>
18	förtret	ilska	<i>Till allas förtret lockar blommorna just idag till sig vildbin i mängd.</i>
19	kandelaber	flerarmad ljusstake	<i>Han har just fullgjort ett silverarbete för domkyrkan en rikt smyckad kandelaber.</i>
22	serenad	sång	<i>Serenaderna ljuder under vårnätterna.</i>
21	akademisk societet	kändisar vid universitetet	<i>Malla Silfverstolpe, en huvudfigur i Uppsalas akademiska societet</i>
24	begick exercitiehuse kantat	firade sporthall högtidlig dikt	<i>Men dessförinnan, medan planerna på ett nytt universitetshus på det gamla exercitiehuses plats växte fram, begick universitetet sitt 400 års jubileum och Viktor Rydbergs kantat tonsatt av J A Josephsson ljuder under domkyrkovalven...</i>